

Vanærens Vej

„*Paths of Glory*“ (*Ærens Vej*). Prod.: James B. Harris|Bryna Productions 1957. Instr.: Stanley Kubrick. Manus.: Stanley Kubrick, Calder Willingham og Jim Thompson efter Humphrey Cobbs roman. Foto: George Krause. Musik: Gerald Fried. Medv.: Kirk Douglas, Ralph Meeker, Adolphe Menjou, George Macready, Wayne Morris, Richard Anderson.

Så blev det da vor tur til at stifte bekendtskab med den unge Stanley Kubrick, ja to af hans film fik endog premiere på samme dag: „Det store Gangster-Kup“ („The Killing“) og den senere, mere betydelige „Ærens Vej“. „Kosmorama“ har allerede bedømt „The Killing“ (i nr. 29), og i nr. 38 skrev en kendt italiensk kritiker om Kubricks vej til toppen.

Vor presse tog i det store og hele pænt imod ham, men publikum svigtede. Det krigsfilm-publikum, der falder for det naivt heroiske, appellerer „Ærens Vej“ ikke til (naturligvis må man dog håbe, at en del af det bliver lokket ind), og hos det „dannede“ publikum er der en tilbøjelighed til at styre uden om krigsfilmene, dels fordi de almindeligvis er dårlige, dels fordi det helst vil glemme.

„Ærens Vej“ handler ganske vist ikke om den sidste store krig, men om den næstsidste. Alligevel siger den: Glem ikke! Glem ikke, at krigens modbydelighed også smitter dem, der er på den rigtige side, at krigens lovløshed og de militære enheders isolation er ideel grobund for den hemningsløse ambitions misvækst. Jeg har hørt den anke mod filmen, at ærgerrigheden indtager en for dominerende plads i dens motivregørelse, men når man kender dens styrke i det civile liv, forekommer det ikke urimeligt, at de to generaler i „Ærens Vej“'s tilspidsede militære situation interesserer sig så meget for trinene på rangstigen – der er jo tale om en stillestående skyttegravskrig, som meget vel kan tænkes at forflygtige det store opgørs egentlige mål.

Ambitionsmotivet er varieret i de to skikkelser. Den øverstkommanderende general (*Adolphe Menjou* i virtuos udfoldelse) er en forhærdet gammel amoralist, der ikke engang forsøger at besmykke sin kynisme, betragter kynismen som et naturprincip. Den mindre general (*George Macready* er på højde med denne opgave) er nok lige så amoralisk (eller demoraliseret?), men han er noget af en selvbedrager og i stand til at overbevise sig selv om, at han handler i nationens interesse, når han be-

ordrer ild mod egne tropper. Han føler, at han er en stor patriot – og bliver pinligt berørt, da oberst Dax (*Kirk Douglas*) udslynger den berømte *Samuel Johnson*-udtalelse om, at patriotismen er slyngelens sidste tilflugtssted. Den anden general ville have smilet bifaldende.

Man har gjort vrøvl over, at oberst Dax ikke forekommer at yde en tilstrækkelig energisk og opfindsom indsats for at redde de tre menige, der urimeligt bliver anklaget for at have været kujoner – og bliver henrettet til moralens højnelse efter en makabert parodisk krigsretssag. Men det er vanskeligt at se, hvordan han yderligere skulle have sat ind. Kun kan det hævdes, at Dax vel i virkeligheden ville have været informeret om alle begivenhederne på et tidligere tidspunkt og følgelig ville have stået stærkere i sin kamp mod den infame aktion.

Jeg har yderligere hørt indvende, at nogle af skuespillerne og enkelthederne ikke virker ægte franske. Det kan være rigtigt nok, men indvendingen synes mig ikke væsentlig. Kubrick har ikke valgt en dokumentarisk realisme til sin film – måske for at understrege, at det ikke er noget specielt fransk, han har villet skildre. Han har valgt en stærkt tilspidset, meget intellektuelt betonet, næsten „abstrakt“ stil, der kan minde lidt om *Bernard Shaws* dramatiske stil. „Ærens Vej“ er i første række et universelt idedrama, et polemisk indlæg (hvormed ikke er sagt, at det psykologiske er svagt; det er det ikke). Med dette in mente bliver det også tvivlsomt, om man kan klage over de raffineret belyste, noget studióprægede kamp- og skyttegravsscener – de er i hvert fald ikke filmens tyngdepunkt, men præmisser i et ubønhørligt logisk spil. Der – måske paradoksalt – bliver gribende. Ligesom i „*Rashomon*“ føjes til slut til den megen logik en scene, der er hinsides al logik. Som menneskeligheden selv.

De tre menige er ret overfladisk skildret, og et *spil* er og bliver „Ærens Vej“, skønt man i litteraturen om den første verdenskrig kan læse om lignende overgreb. Men den er et centralt, vedkommende, dristigt, gang på gang formelt fremragende spil. *Humphrey Cobbs* roman fra midten af trediverne er mere end dækkende filmet, i skildringen af de to generaler når filmen længere end bogen. For det kyniske og for spillet har Kubrick en formidabel sans; nu håber vi, at han vil modnes og vise en lige så formidabel sans for det poetiske og for det store i mennesket. I en kombination af de to evner vil han efter alt at dømme kunne fremtræde som en af filmens største kunstnere. Han er endnu mere lovende end *Ingmar Bergman* var, da *han var 30*.

Erik Ulrichsen.